

(PLECS)

D'HISTÒRIA LOCAL

128

Directors: Ramon Arnabat,
Josep Santesmases
Compaginació: Natàlia Báscones
Disseny: Canseixanta
Tria de novetats: Pineda Vaquer
ISSN 1130-5150

CONTINGUTS

EDITORIAL: Premsa local i...	1
TEMES 1: La premsa històrica...	2
TEMES 2: Premsa històrica en línia	5
PATRIMONI: La catedral de Tortosa...	8
RESSENYA	9
TRIA DE NOVETATS	10
NOTICIARI	12

PREMSA LOCAL I COMARCAL: HISTÒRIA I PATRIMONI

La premsa local i comarcal ha tingut i té un paper molt important en les dinàmiques culturals, polítiques i socials dels territoris de parla catalana. Des dels segles XVII i XVIII amb l'edició de fulls periòdics, passant pels segles XIX i XX amb l'edició de publicacions més estables, fins a l'actual segle XXI, en què s'han afegit les publicacions digitals. Més enllà del paper que compleix la premsa local i comarcal en la societat del seu temps, al cap dels anys aquestes publicacions adquireixen nous valors com a fonts històriques i com a patrimoni. Per sort hi ha persones que n'han conservat col·leccions senceres, o arxius, biblioteques i centres d'estudis que han conformat importants hemeroteques locals i comarcals. Aquestes col·leccions de premsa local i comarcal històrica esdevenen una gran font d'informació històrica sobre la vida política, cultural, econòmica i social dels nostres pobles i comarques. La dispersió, el desconeixement de l'existència de les capçaleres i les dificultats d'accés a les col·leccions han complicat sovint la consulta d'aquestes fonts històriques. Des de fa uns anys s'han començat a digitalitzar els fons de la premsa històrica local i comarcal: en aquest número de *Plecs* se n'expliquen diverses experiències. La digitalització de les

col·leccions de la premsa històrica local i comarcal permet preservar els originals, conèixer-ne l'existència i la conservació, i també posar a l'abast de les persones interessades la consulta ràpida via Internet des de qualsevol punt del territori. La digitalització de la informació de la premsa

local i comarcal pot ser un dels principals aliats de la memòria històrica i de la història, en permetre l'accés a la informació amb facilitats inèdites fins ara, o bé en pot ser una de les principals amenaces si al mateix temps no es preveuen condicions adequades d'identificació de les informacions i de preservació dels materials.

Aquest procés de digitalització planteja, però, alguns aspectes que caldria millorar per tal d'assegurar que arribi arreu. Caldria fer un cens exhaustiu de les publicacions periòdiques del segle XX i anteriors, i alhora prioritzar i temporalitzar el procés de digitalització, com també coordinar les diverses iniciatives per tal d'evitar repeticions, garantir la diversitat temàtica i geogràfica i repartir la feina de digitalització. Així mateix caldria crear un portal d'accés general als diversos webs, que permetés consultar un índex general amb indicació del

nom de la capçalera, el municipi i els anys de publicació, de manera que s'agilitzés la consulta. En tot això els centres d'estudis hi tindrien molt a dir, i molt a fer. ■

temes-1

JOSEP M. FIGUERES. Universitat Autònoma de Barcelona

LA PREMSA HISTÒRICA LOCAL I COMARCAL

El volum de documentació i d'informació que conté la premsa històrica local i comarcal catalana és immens en aspectes quantitius i molt valuós en aportacions qualitatives, tant pels autors com pels continguts. A cada ciutat on hi ha hagut impremta, o sigui, a la pràctica totalitat de les capitals de comarca i a moltes altres comarques que tenen una, dues o tres grans ciutats, han existit setmanaris i publicacions mensuals com a aportacions periodístiques continuades més enllà dels humils butlletins aparentment intranscendents. Per exemple, Valls compta amb *La Crònica*, revista de llargues dècades; Sabadell amb *L'Avenir*; a Figueres hi ha premsa federal i catalanista, a Mataró de liberal i obrera com *Llibertat*... La història que aspiri a ser global i no centralista, a considerar l'abast de tot el territori i a anar més enllà de la simple dimensió capitalina com a explicació nacional total, ha de tenir cura d'una extensa relació de publicacions d'arreu, la qual configura una dimensió ajustada a la voluntat d'història nacional i no barcelonina.

Per estudiar la història contemporània és imprescindible aquest recurs, com els dietaris o la documentació judicial, com les memòries o la documentació notarial. No és més important, però tampoc menys. Només així la voluntat de contemplar aspectes diversos podrà atendre'ls. No pot entendre's l'exili sense la seva premsa, la lluita política sota el franquisme sense la premsa clandestina, o el moviment veïnal de la Transició o el catalanisme polític de finals del XIX sense la premsa local. Igualment, no pot entendre's el territori ampli, el país, sense aquest periodisme. Per estudiar-lo disposem d'alguna eina que es va estroncar, com la guia inventari de la premsa local engegada pel Departament de Cultura que s'aturà sobtadament després de només unes quantes ciutats (Granollers, Vic, Ripoll...), o els projectes d'altres ciutats (Lleida, Mataró, Valls, Tarragona...) en col·laboració amb institucions locals o comarcals, amb les consegüents divergències de fitxes, que no consideraven les mateixes dades. Uns inventaris recollien la ubicació i les existències mentre d'altres indexaven el format i uns tercers els col·laboradors. A causa d'aquesta dispersió, vam configurar amb l'Institut Català de Bibliografia un model de fitxa que anys després va servir, amb l'estudiós Celso Almuïña, per fixar-ne una de definitiva en el marc dels congressos de l'Associació d'Historiadors de la Comunicació. Ara, però, que tenim la metodologia no apareixen censos, tret d'alguns d'espòradic i certament brillant per l'exhaustivitat, com el

de Sabadell, una edició modèlica a cura del seu Arxiu Històric. Si es disposés de tots els censos locals –amb els temàtics, és clar–, es podrien utilitzar seriosament les noves tecnologies amb eficàcia i plenitud. Ara, però, costa ubicar una data i, paradoxalment, el procés és més lent cada vegada que hi ha un avenç. El paper era còmode i ràpid, però en passar –i fòrem dels primers a reclamar-ho– a microfilm per seguretat de l'original, la cerca esdevingué més pausada; en digitalitzar-se i passar full a full, encara augmenta més la lentitud tot i millorar –notablement!– la visualització respecte al microfilm. El que sorprèn és l'absència d'inventaris, tant guies de títols com útils indexacions. Només el CBUC és una fantàstica eina, tot i que en constatem les mancances. No hi ha exemplars d'*El Nuevo Mensajero* de Vilanova i la Geltrú, igual com de Barcelona falten números de *La impremta*. Maleïm, per tant, la política oficial de discriminació del català que permeté que aquests diaris no es conservin, més enllà dels col·leccionistes, mai valorats, que han aportat molta de la riquesa del patrimoni hemerogràfic català conservat. Ara que recollim l'obra d'Almirall ens dolen les absències de títols, atès que vol dir textos d'Almirall perduts per sempre. I el mateix podríem dir d'altres autors, polítics o escriptors; en definitiva, de part de la cultura i la societat catalanes.

Disposem de publicacions dels segles XIX i XX que esdevenen, doncs, un material preciós, únic, de valor rellevant i que configura unes possibilitats extraordinàries per a nombrosos camps del coneixement, de la literatura a la política, de l'art a la religió; pràcticament totes les àrees del saber poden acudir a la premsa local i comarcal per a la recerca. Aquesta premsa és extensa, continuada, viva i variada. Tot i la seva fragilitat s'ha conservat prou bé gràcies als col·leccionistes locals, biblioteques de les ciutats i institucions centrals, tot i que, malauradament, els forats, els buits, fins i tot les mancances de col·leccions, són nombrosos i malmeten la possibilitat d'accedir a un servei més eficaç. Qualsevol estudiós que desitgi cercar dades sobre un autor, de l'escriptor Carner al polític Companys; sobre una època, del Sexenni a la Transició, de la Guerra Civil a la Restauració, o sobre esdeveniments puntuals, tant si és la vaga de La Canadenca com els Fets de Maig, pot acudir als periòdics locals. En tenim molts exemples; només voldria citar el treball, per Barcelona, de Ferran Soldevila arran de la proclamació de la Segona República, que presenta la premsa com un mirall a considerar.

1
2
5
8
9
10
12

El primer que cal dir, i no volem insistir-hi, és que en néixer aquesta revista ja vam publicar un article de to editorial («Salvem la premsa») que és ben eloqüent: sense revistes físiques, sense exemplars de diaris, qualsevol política cultural hemerogràfica és fer volar coloms. Com podem fer la història de les lluites populars de Rubí sense la revista *Lluita*? I com podem conèixer els escrits de Companys si aquesta revista no es conserva íntegra? Només una labor agressiva amb personal motivat, recursos suficients i idees clares podria recuperar aquestes publicacions. Però no hi ha, malgrat la quantitat enorme d'organismes, un sentit de voluntat de tapar forats, de completar col·leccions, i per tant les col·leccions incompletes esdevenen el títol més abundant del periodisme català. Sort dels col·leccionistes que han preservat moltes publicacions, però fins i tot en títols recents com el diari *L'hora de Catalunya*, com ja vam explicar amb detall a *La Revista de Catalunya* fa uns quants anys, podem veure l'èxit del franquisme: esborrant els documents queda només una història. Els periodistes "crítics" que elaboren documentals sobre aquest període recorren constantment a les imatges de l'informatiu d'exhibició obligatòria dominical per il·lustrar el seu treball. Malgrat la imatge aconseguida de l'època, el resultat final de la contribució visual és moltes vegades distorsionat per raons òbvies. Sense premsa no és possible desenvolupar una dimensió plena del batec social. I el poder té més possibilitats de guanyar perquè de les seves paraules hi ha més rastres documentals que dels sectors perseguits o dissidents. La importància de la premsa històrica com a font simplement és rellevant perquè amb ella podem entendre la microhistòria amb plenitud, la història general amb coneixement i la història especialitzada amb rigor i eficàcia. Com a recurs, doncs, hi ha dades, suggeriments, textos, hipòtesis i corroboracions; fins i tot es plantegen altres dades auxiliars (publicitat, fotografia, imatge, etc.) que ultrapassin el marc conceptual estRICTE per assolir la visió plena del coneixement d'una societat. Hi ha, tanmateix, diversos obstacles per estudiar-la. La seva ubicació allunyada

és un fre, si bé ho pot salvar la Xarxa, i la seva extensió desanimada. Com mirar-se la revista pàgina a pàgina quan parlem de dècades de setmanaris d'extenses pàgines! Només una metodologia generosa en treball pot salvar aquests esculls. És especialment destacable la labor dels inventaris, que no cal ara avaluar, d'extraordinari mèrit i que suposen el primer pas per saber què existeix. És a dir, els títols, els anys i la fitxa descriptiva de cada publicació, que ja existeix en un model operatiu accessible. També és important consignar l'empenta actual que pren la indexació o bé la confecció de buidatges, alguns accessibles per Internet com el de *Ressorgiment* de Buenos Aires o altres publicats en paper, com els de *Meridià* o *Mirador* per Manuel Llanas i el tàndem Huertas-Geli, respectivament.

La sèrie de Barcino (*L'Avenç*, *Lo Gay Saber*, *La Revista*, *La Renaixensa*) és modèlica tot i estar aturada. Ara arriba una tercera fase sense tenir les dues anteriors ben resoltes, encara que des de la universitat es prepara, sota la direcció del professor Jaume Guillet, una labor sobre la primera etapa. La segona hauria de ser assumida per tants organismes com treballen la història i esdevindria, així, un servei molt notable sobre la utilitat social de l'hemerografia, atès que facilitaria recerques, coneixement i trasllat a la societat o transferència a través de diversos vehicles. Un inventari que consulto sovint és l'apèndix de Jordi Tous i Vallvé al final del seu bon treball *La formació del catalanisme polític a Reus: Lo Somatent (1886-1903)*, editat per l'Associació d'Estudis Reusencs el 1987 i que marca el camí a seguir: monografia rigorosa i buidatge d'autors i títols. Sobre les comarques meridionals, Antoni Gavalda, Pere Anguera i altres han treballat la premsa de la Segona República amb un esplèndid resultat, també. Aquests recursos són fonamentals atès que s'hi pot anar a cercar ja el que interessa. Metodològicament tenim molta feina feta. La bibliografia d'autors de *La Renaixensa* elaborada per Carola Duran és prou definitiva per estendre's:

imatge cedida per la Diputació de Barcelona

només cal demanar més continuïtat en l'enorme quantitat de publicacions que cal treballar. Hem fixat les revistes existents, si bé es una feina encara en curs. N'hem fixat el contingut, feina també majoritàriament pendent, almenys per les revistes culturals, ideològiques, literàries i polítiques (cal tenir en compte que en el segle XIX informació i política, com humor i literatura o política, són inseparables), tot deixant el monstre de les publicacions estricteament informatives del segle XX per a un altre moment.

tal sinó que totes les administracions, totes (la central estatal, l'autonòmica, la local o municipal i fins i tot les institucions privades), volen acostar el contingut de les publicacions històriques a la ciutadania i les escanegen i ofereixen en format obert. Tanmateix cal anar a tot arreu per saber si una revista és o no és accessible. En tenim moltes, i es pot parlar un altre dia de la tria i les priorititzacions, dels buits i les presències, però un aspecte rellevant que cal constatar és com l'accessibilitat de les revistes locals, com ara *La Veu del Montserrat*, per dir un cas, és òptima amb aquest sistema: pots trobar allò que cerques, imprimir-ho, llegir-ho o copiar-ho, entre altres, amb eines eficaçes. Això sí, sense el buidatge, tot i el treball valuós de Remisa, no podem treballar-hi amb comoditat i eficàcia. Apareixerà un altre problema. Es comença per la conservació, difícil per la persecució que un estat ha fet de la cultura catalana; es continua per la preservació, bona per la cura del sistema bibliotecari propi; la difusió, lenta en el procés d'organització, i la consulta, complexa per la manca de coordinació entre la Biblioteca de Catalunya, la Diputació de Barcelona i ajuntaments com el de Girona, que ofereixen títols que no es troben en un mateix portal, encara que tots pertanyin a l'Administració pública. Un cop superat tot aquest procés, ens trobem amb la complexa interpretació, i només la constància en la recerca pot ajudar-nos a situar-ho tot amb més precisió. Si els acudits en la generosa premsa gràfica de finals del XIX són de difícil ubicació pel que fa a la situació dels personatges de tercer rang, ens trobem en la mateixa situació quant a les imatges del segle XX. Els grans líders són coneguts, però no els altres personatges. Només la constància en el treball pot fer, per una simple labor acumulativa, que hi hagi solucions a alguns trencaclosques. Igual com els pseudònims ens ajuden a atribuir els textos, les monografies fan possible situar-los amb precisió. El que sorprèn és que la Biblioteca Nacional de l'Estat a Madrid ens ofereixi la revista *La Renaixensa* íntegra, mentre que nosaltres no hem estat capaços de fer-ho abans. D'aquesta publicació, F. Tubino en deia una autèntica enciclopèdia de la cultura catalana. Segur que ara s'acaranar amb el diari mentre ens lamentem. La digitalització arriba als grans diaris, i potser caldria començar pels més usats (*La Publicitat, La Veu de Catalunya...*), però també pels locals que ara obliguen a viatges i desplaçaments que sovint, i no fer-se, arraconen aspectes de la pluralitat del país. Tant de bo que els centres locals i la munició d'organismes que tenen la història contemporània com a nexa puguin articular projectes de servei col·lectiu, universal i obert com a resposta al repte de la digitalització, amb la similitud i necessària indexació per utilitzar amb eficàcia aquestes eines, que ultrapassen el marc testimonial per esdevenir instruments de primer ordre. ■

imatge cedida per la Diputació de Barcelona

GAZETA DE VICH
 ANY XXXIII DIJOURS, 16 DE JULIOL DE 1936 NUM. 4684

L'IMPERI DE LA SELVA

Als qui han seguit els darrers debats parlamentaris, no els hauria semblat gens extraordinari que s'hagués intentat atemptar contra el Sr. Calvo Sotelo. El que resulta extraordinari i molt obscuro és que l'atemptat hagi passat d'intent per a convertir-se en consumat. La tremenda taxa negra que el Govern s'ha deixat posar, especialment els Srs. Cervera Quiruga i Mole, els perseguirà tot el que els resta de vida.

Na fa pas gaires dies, un diputat va dir en ple Parlament que contra la companyia de les dretes era justificat l'atemptat personal i també s'hi digué al Sr. Gil Robles que morria amb les sabates posades. El Govern que deixa dir això, sense reaccionar immediatament i que deixa que es consumin els fets, no és tal Govern. En té només el nom.

Des dels gravissims fets que es produïren arran mateix del triomf esquerrà, els governs venedes dient que prendran disposicions enèrgiques per tal d'acabar amb l'estat d'anarquia, però el fet és que no ho fan, en tot el que va de setge, no havem vist mai a Espanya un període tan repugnant. Haurà estat un tret privilegi del Front Popular inaugurar a Espanya el regnat del terror, l'imperi de la selva, l'item de la selva i no del carrer perquè al carrer també hi han moltes persones decentes i lava el que governa no és el carrer sinó la selva, el salvatisme, el canibalisme.

I no és estrany, i els qui no poden ni deuen lamentar-ho són els republicans que aguanten aquest sistema de governar. Si per tal de conquerir unes actes s'actuen amb els terroristes, si des de qui han entrat als llocs de responsabilitat han exaltat la revolució octubrista i no solament permeten sinó que col·laboren a l'homenatge als qui varen assassinar enginyers, seminaristes, sacerdots, funcionaris del servei d'ordre i tants altres innocents, no cerquen a defugir la responsabilitat en aquest fet. Saporem que no es tardarà gaire en homenajar els assassins de Calvo Sotelo, que deuen convertir-se aviat en herois nacionals. Amb el temps podrem veure com els delinqüents carcers. Si en tenen en Ferrer i en Nàkern, per voler dels republicans d'ara, amb els mateixos títols en poden tenir els que amb covardia han assassinat al polític allec.

No és hora de restar-se tot el que els catalans ens separava d'aquestes matèries. En aquestes matèries planes l'han venut com a compromís per la seva posició, respecte als problemes de Catalunya. Darrers d'un home que ha mort per servir els ideals de la seva Pàtria, que en els darrers debats parlamentaris ideològics, a més del seu talent que ningú li negava, un coratge molt però damunt del que revelava els seus adversaris polítics, hom no pot menys que descriure'ns amb respecte.

I ara endavant; el Front Popular té un enemic menys, però una enemidat vergonyosa, més. No cal que fem pronòstics teulobrosos. Tothom ja està convençut que Espanya va cap al camí de la seva ruïna. Tothom ja està veient que hem entrat en període de balcanització, en el pitjor sentit del mot. En això han vingut a rurar les promeses de propietat, pau social i pau política que prometien els partidaris del Front Popular.

El període que aviat vindrà el pagari Espanya amb anys de misèria i trastorns. No es juga immanentment amb l'economia d'un país. S'acaben les reserves de les resistències. Hem començat el període de les vaques magres, que si a Egipte dura set anys, a Espanya en durà quatre més perquè no veïem símptomes de redempció ni de renouiment.

DE L'ARXIU DEL CNONGE COLELL

Lletres de Valcain Almirall a Collet

Ara farà cent anys de la publicació de «Los Catalanes», llibre que és ja una demostració del sentit polític que va donar al catalanisme aquell gran problema català, i que en un pas més després del sentit literari que inicialment tingué el nostre heremà, Catalunya es prepara a commemorar dignament i agraïtament aquestes lletres que ho fan. Per això el Parlament Català ha acordat pel vot, unanimitat dels seus diputats.

Aquesta circumstància fa més oportuna la publicació de les poques lletres que d'ell posseïm, naturalment inèdites, que ara volem publicar. Almirall i Collet duren una semblança íntima molt acurada, sobriïtats, en canvi, dos sectors oposats del catalanisme, oposats que va anar accentuant-se com amb Almirall va anar vivint. Però les condicions que els fets semblants (catalanisme orgànic, sinceritat, tenelitat), varen fer possible una realització sempre correcta. En respectar a l'Almirall.

Com a preleg d'aquestes lletres podem tenir notes que va publicar Collet en «La Veu del Montserrat», després de la festa dels Jocs Florals de 1886, presidida per l'Almirall.

Elles ens donen el concepte que tenia Collet d'Almirall.

(1) El dia 10 de març de 1885 una Comissió de Catalunya va donar rebuda pels reis d'Espanya a Madrid per tal que aquella les entregés d'una «Memòria» que reflectia dades i dades de Catalunya. El Canonge Collet formava part de la Comissió. Almirall es referí a dit moment en aquesta carta. La iniciativa de fer-me de la comissió a Madrid fou del «Centre Català», fundat per Almirall.

8 d'abril 85

Sr. D. Jaume Collet

Molt apreciat amic: Rebuta a nos sempre la vostra del dia i «Gal·lies» per l'entusiasme que conté i que veu reflectir.

En el dia (1) no varem fer més que sortir del pas, especialment per fer sortir la cosa regularment, a pesar de que jo tenia que no anés però bé, per les moltes dificultats que la situació de llavors suscitava.

Crec també com vós, que el moment més propi no és difícil ment a intel·lectuals entre tots els elements que avui de bona fe i en propòsit. Alguns casos positius. El que en la par. de que tot no passés d'una ignorància a una més i no acabés després en punta. Veuem la qüestió si fer-hi el que es pugui.

Soposo que deuen rebre un paquet de Memòries que vigi fer veure per l'opinió de l'Estad de les opinions recentment responades en una llibre de Catalunya. Ocasió tindrà de parlar-ne, i ho farem amb la sinceritat que ens caracteritza.

Ciutadans de pedra

Sigüenza

Tanto la ploma, en esta tarde emotiva i sentimental para hablar de una antigua ciudad castellana — Sigüenza—ciudad de oro, ciudad de piedra. Recibe piedra dorada por el sol de varios siglos. Castañal que se levanta ahora y bella en lo alto de la población, Castañal, ocurre y derecha con espléndida reina y tuncos separados. En la hora del *cañal/pepe*, tiene bella perspectiva la Seo de Sigüenza, y cuando la luna cesa la lluvia, entonces es fantástica la perspectiva de los torrenes que muestran una fortaleza de horgues medievales.

19 març 1885

Apreciat i distingit amic: Avui la sortit la declaració en tota ditada, i ara ara, que són les 12 de la tarda, no sé que hi hagi novetats.

Pel correu rebia 25 exemplars de la Memòria (1) que podria aparèixer en les llibreries podent vendre's a 4 rs, cobrant els llibrers el 25%, entencent-se amb V. matric pel cobro a amb dit directament, si voltes. La segona edició completa, està ja feta i se sortirà dintre tres o quatre dies. Ho vendrà a 2 rs. Excepcional. Com que V. veig i qui pot enviar-me en aquestes circumstàncies, i millor, encara, que se'n faci pèl·lida. Als llibrers podria abonar-se'n també el 25%.

I tant era més per avui, queda a veure com ho farem.

V. Almirall

(1) El dia 10 de març de 1885 una Comissió de Catalunya va donar rebuda pels reis d'Espanya a Madrid per tal que aquella les entregés d'una «Memòria» que reflectia dades i dades de Catalunya. El Canonge Collet formava part de la Comissió. Almirall es referí a dit moment en aquesta carta. La iniciativa de fer-me de la comissió a Madrid fou del «Centre Català», fundat per Almirall.

8 d'abril 85

Sr. D. Jaume Collet

Molt apreciat amic: Rebuta a nos sempre la vostra del dia i «Gal·lies» per l'entusiasme que conté i que veu reflectir.

En el dia (1) no varem fer més que sortir del pas, especialment per fer sortir la cosa regularment, a pesar de que jo tenia que no anés però bé, per les moltes dificultats que la situació de llavors suscitava.

Crec també com vós, que el moment més propi no és difícil ment a intel·lectuals entre tots els elements que avui de bona fe i en propòsit. Alguns casos positius. El que en la par. de que tot no passés d'una ignorància a una més i no acabés després en punta. Veuem la qüestió si fer-hi el que es pugui.

Soposo que deuen rebre un paquet de Memòries que vigi fer veure per l'opinió de l'Estad de les opinions recentment responades en una llibre de Catalunya. Ocasió tindrà de parlar-ne, i ho farem amb la sinceritat que ens caracteritza.

Almirall i Mole.

MARCEL MAURI. Professor de periodisme de la UPF
DIVERSES INICIATIVES DE DIGITALITZACIÓ PORTEN LA PREMSA LOCAL I COMARCAL CATALANA A LA XARXA

PREMSA HISTÒRICA EN LÍNIA

Des de fa quatre o cinc anys, arxius, hemeroteques, biblioteques i diverses institucions, tant locals i nacionals com estatals, han començat a treballar de valent per digitalitzar els fons hemerogràfics de premsa històrica. Els motius principals d'aquesta acció són preservar unes col·leccions que en molts casos estan malmeses pel pas dels anys, evitar que els fons que encara estan en bon estat es vagin malmetent a causa del pas del temps i de l'ús, i donar visibilitat a unes publicacions que, en molts casos, resten en l'oblit. A banda d'això, aquest procés de digitalització també comporta un efecte positiu per al públic en general, que veu com augmenta l'accessibilitat d'aquests fons. Però, sobretot, els principals beneficiats són els investigadors en premsa històrica, que no només albiren la fi de llargues jornades d'ensumar diaris vells plens de pols sinó que –cosa més important– fan càbales amb les immenses possibilitats que la digitalització aporta a la tasca de recerca. Amb les col·leccions en suport digital, i el consegüent buidatge electrònic dels continguts, els resultats de les recerques poden augmentar de forma exponencial, alhora que el temps invertit disminueix considerablement. Ja no cal gastar hores i hores a localitzar un article concret d'un autor determinat; ara, en dècimes de segon el motor de cerca ho fa per nosaltres. I ja no és necessari desplaçar-se enlloc: des de qualsevol ordinador serà possible accedir a la col·lecció desitjada.

Tot i les enormes expectatives que aquest procés desperta, el cert és que a Catalunya la digitalització de fons històrics tot just deixa la fase embrionària (que situaríem a inicis de la dècada i fins al 2004-2005) per situar-se en un escenari inicial d'expansió i creixement. Un cop comprovada la utilitat tant pel que fa a la conservació com a la difusió dels documents hemerogràfics i vist que la inversió, tot i ser molt costosa –i en la majoria dels casos, inabastable en solitari per arxius locals–, dona fruits positius, arxius i institucions han començat a engegar projectes d'envergadura molt considerable amb el ferm propòsit de digitalitzar gran part dels fons de què disposen. Els projectes, tots ells d'accés lliure i gratuït, estan en marxa i tant els investigadors com el públic en general ja en poden començar a entreveure els primers resultats. Però la situació dista molt encara dels processos duts a terme en altres països –amb el cas anglès com a referent més important– tant pel que fa al volum de pàgines digitalitzades com a la posterior pre-

cisió en la recuperació dels continguts a través de catàlegs en línia.

Sens dubte, el fons digital de premsa històrica més important consultable a través d'Internet és el de la Biblioteca Virtual de Premsa Històrica (consultable a la pàgina <http://prensahistorica.mcu.es/prensahistorica/es/consulta/busqueda.cmd>), un projecte del Ministeri de Cultura i de les Biblioteques Públiques de l'Estat que del 2003 ençà ha digitalitzat un total de 456 publicacions catalanes, moltes d'elles locals i comarcals, com ho demostra el fet que el gruix més important de col·leccions en línia que es pot trobar en aquest catàleg correspon a diaris i revistes de les comarques de Girona (un total de 236 títols). Tanmateix, aquest fet també demostra la desigualtat d'un catàleg on només figuren 146 títols de publicacions barcelonines (moltes provinents de l'Ateneu Barcelonès, amb el qual van establir un acord per digitalitzar-ne tot el fons), 66 de les comarques de Tarragona i cap de les terres de Lleida. Malgrat aquest fet, el cert és que es tracta d'un catàleg de gran interès que abasta, principalment, diaris i revistes locals des de l'època de la Restauració borbònica fins als primers anys de la Segona República, passant per la dictadura de Primo de Rivera. Tot i així, també s'hi pot trobar algun títol de períodes anteriors (alguna revista i diari de la Primera República o, fins i tot, algun petit tresor com el *Correo de Gerona* de 1795 o *El Vapor* de 1833) o alguna mostra de premsa clandestina dels primers anys del franquisme.

La magnitud del projecte, però, no s'escau amb les escasses opcions de cerca del catàleg, que si bé té algunes

The screenshot shows the ARCA website interface. At the top, it says 'arca' and 'ARXIU DE REVISTES CATALANES ANTIGUES'. Below that, there's a search bar and navigation links like 'Document digitalitzat', 'Descripció', and 'Document'. The main content area displays the title 'Arc-voltaic (Barcelona, 1918)' and a thumbnail of the document cover. The cover features the text 'ARC-VOLTAIC' and an illustration of a person sitting at a desk. Below the thumbnail, there's a description: 'Revista apareguda a Barcelona de la qual sortí només un número publicat al febrer del 1918. Dirigida per Joan Salvat-Papasseit, comptava amb col·laboradors amb E. Eroles, J. Torres-Garóla, J. Folguera, etc., amb il·lustracions de Baradás. Era una publicació sobre literatura i art que responia al corrent avantguardista de l'època.' At the bottom, it says 'La coberta de l'únic número que aparegué fou il·lustrada per Joan Miró'. The footer contains copyright information: 'Copyright © 2005 Biblioteca de Catalunya. Carrer de l'Hospital, 56. 08001 Barcelona. Tlf. +34 93 270 23 00. Fax: +34 93 270 23 04. Per a una visualització òptima, recomanem una resolució de pantalla de 1024x768'.

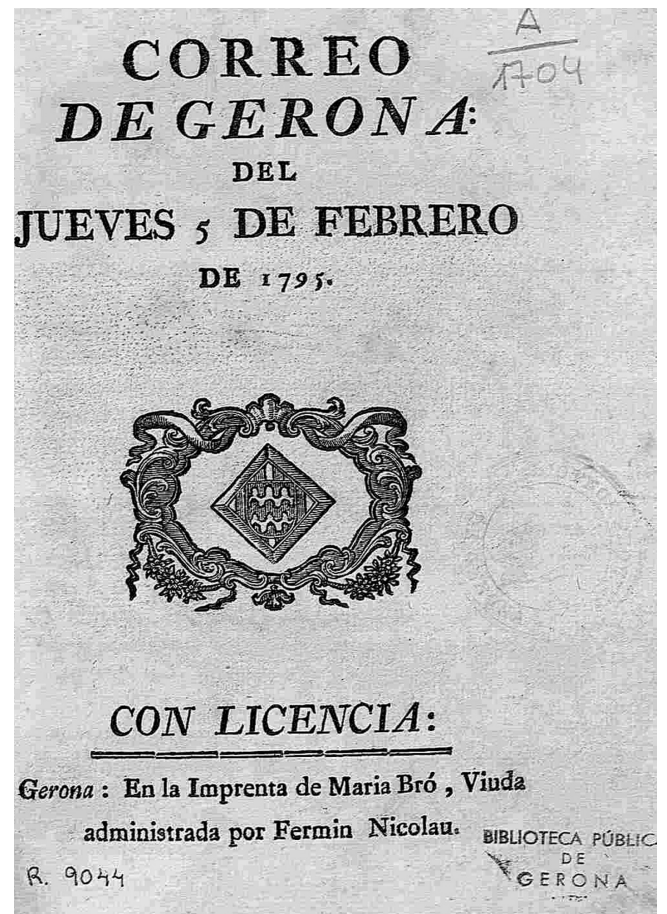
temes-2)

característiques interessants presenta llacunes significatives. Més enllà de l'excentricitat de separar català i valencià com si fossin idiomes diferents, la mancança més remarcable és la impossibilitat de fer recerca per paraules sobre els documents catalogats. Això es deu al fet que les pàgines dels diaris o revistes digitalitzades (que es presenten en format fotogràfic JPEG o en PDF, imprimible i descarregable gratuïtament a l'ordinador) no se'ls ha aplicat cap sistema de reconeixement de text (OCR), de manera que cada pàgina acaba sent un document estàtic (com si fos una fotografia) sobre el qual no es pot interactuar. I aquest fet, sens dubte, resta moltes possibilitats a la investigació ja que, precisament, un dels avantatges de la digitalització és la possibilitat de buidar completament els continguts de totes les col·leccions que es passen al format digital perquè després es puguin fer cerques detallades sobre tot el fons. Per entendre'ns: si volem conèixer els articles que va escriure un autor, no és el mateix haver de buscar pàgina per pàgina (tal com es fa ara) en totes les publicacions on creguem que va col·laborar que fer una senzilla cerca al catàleg i obtenir tota la informació sol·licitada en pocs segons. No és el cas aquest de la Biblioteca Virtual de Premsa Històrica, que limita la recerca per títol i localització, i no permet cercar per paraules. A Catalunya, és la Biblioteca de Catalunya (conjuntament amb el Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, entre altres organismes) qui té en cartera els projectes més ambiciosos de digitalització de premsa històrica. De moment, el material consultable en línia és més aviat escàs, però hi ha diverses iniciatives en marxa que auguren sorpreses interessants com la Memòria Digital de Catalunya (accessible des de <http://www.mdc.cbuc.cat/index.php>) que vol ser un dipòsit cooperatiu on es puguin trobar publicacions digitalitzades, així com fons fotogràfics, cartells, mapes, ex-libris, etcètera.

Dins d'aquesta iniciativa trobem ARCA (Arxiu de Revistes Catalanes Antiques, amb l'adreça web <http://www.bnc.es/digital/arca/index.html>), un projecte iniciat l'estiu de 2006 que té per objectiu la difusió a través de la xarxa de col·leccions completes de revistes que ja no es publiquen però que en el seu moment van ser representatives de la cultura catalana. El dipòsit compta de moment amb 50 títols de publicacions literàries, artístiques i culturals dels anys compresos entre la Restauració i la Segona República. Si bé és cert que la major part del catàleg està format per revistes barcelonines (entre les quals destaquen l'*Art Voltaic* de Joan Salvat-Papasseit o el *Pèl & Ploma* de Ramon Casas), també s'hi poden trobar algunes publicacions locals, sobretot

de Lleida (ja que s'ha digitalitzat part del catàleg de l'Aula Màrius Torres de la Universitat de Lleida) i Sabadell. En aquest cas, la digitalització inclou el reconeixement de text, amb la qual cosa es poden fer recerques per paraules. I tot i que el sistema no és prou acurat per assenyalar exactament el concepte buscat, si més no orienta força en indicar en quines pàgines es pot trobar el concepte sobre el qual s'està fent la cerca. A més, el buidatge de contingut permet oferir la transcripció del text que conté cada pàgina, fet que permet accedir de forma més clara a la informació en cas que l'original sigui difícil de llegir.

També el Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona duu a terme iniciatives interessants en aquest àmbit, a més amb el mèrit de ser un dels organismes pioners en la digitalització de fons de premsa a Catalunya. L'any 2000 van iniciar les proves pilot d'un procés de digitalització que va prendre embranzida a partir del 2003-2004 amb la primera fase del Programa de Digitalització de Fons

Locals de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona (<http://www.diba.cat/xbcr/default.htm>). En aquests moments, es pot accedir ja a un fons en línia format per 251 títols (o el que és el mateix, més de 700.000 pàgines en PDF que es poden guardar i imprimir) de publicacions locals i comarcals, bàsicament de l'Anoia, el Vallès, Osona i el Barcelonès, que van des de l'època de la Restauració borbònica fins a la Segona República (amb alguna revista solta dels anys de la dictadura). Es tracta, per tant, del segon fons més important de premsa històrica catalana en xarxa (després del del Ministeri de Cultura) però amb la diferència que la recuperació dels continguts està dissenyada de forma més eficaç que en la Biblioteca Virtual. Novament, la clau rau en l'aplicació del sistema OCR sobre el document escanejat que amplia, i molt, les opcions de recerca. Tot i així, i com en el cas del projecte ARCA, el catàleg no és prou acurat i no destaca el mot cercat, sinó que només indica en quin exemplar podem trobar allò que busquem. Llavors, caldrà obrir el PDF i tornar a fer la cerca sobre la pàgina en qüestió. Un procés una mica lent però, si més no, molt més aproximatiu que els catàlegs que no disposen de reconeixement de text.

Però és sens dubte al Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions (SGDAP) de l'Ajuntament de Girona (<http://www.ajuntament.gi/sgdap/cat/premsa.php>) on es troba el perfeccionament total dels catàlegs digitals en línia, amb unes característiques que poc tenen a envejar a les hemeroteques digitals angleses. El fons consultable és més aviat escàs (tan sols 16 títols) però la recuperació de la informació és excel·lent i de gran ajuda per a qualsevol investigador. El catàleg permet cercar els termes que es vulgui, ja sigui en una (o més d'una) publicació concreta o entre totes les pàgines (més de 800.000) de les 16 col·leccions digitalitzades. Un rastreig que en mil·lèsimes de segon ens porta amb precisió a l'objecte d'estudi desitjat i que es presenta en doble format de text (amb la transcripció del contingut sol·licitat) o en PDF, tot assenyalant clarament la informació buscada. El fons, que va des de la Primera República fins a la Guerra Civil, també inclou la col·lecció completa del falangista *Los Sitios*, així com el *Diari de Girona* i *El Punt* fins als anys 1990.

Finalment, cal esmentar altres iniciatives com la de RACO (Revistes Catalanes amb Accés Obert, www.raco.cat), on, tot i no ser un portal de premsa històrica pròpiament dit —el fons principal és contemporani—, sí que es poden consultar algunes publicacions que arrenquen durant el franquisme; disposa també d'un buidatge exhaustiu de contingut que fa fàcil i ràpida la recerca. L'Arxiu Històric de la

Ajuntament de Girona WWW.AJUNTAMENT.GI

SERVEI DE GESTIÓ DOCUMENTAL, ARXIVS I PUBLICACIONS (SGDAP)

La seva cerca: Capçalera: A totes les capçaleres. Text: AMB els termes (Primera republica). Data: Tot l'arxiu.

Resultats de la cerca Tornar

Pàgina 1 de 1831. Resultats trobats: 21963 Endarrera | 1 | Endavant

21/05/1991 Punt, El - Pàgina: 13
- da la primera República. Es tracta de l'antic Hostal La República, que, anant des de Girona cap a [...] estona per prendre alé. En aquells temps de la primera República, anar de Banyoles a Girona [...] precrariat ferroviària hi havia temps per a tot. Passats els anys, la primera República canvià de bàndol i

Fitxer PDF Descarregar text Obrir l'exemplar Descarregar l'exemplar

11/10/1910 Diari de Girona - Pàgina: 9
la primera nació que ha reconegut la República. Ha començat la expulsió de frailes y monjas. Muy [...] la República. Con el señor Merino para tratar de las huelgas de Sabadell y Barcelona, donde ciertos [...] han telegrafiado a algunos periódicos. --Las sesiones de Cortes en su primera parte carecen hoy de

Fitxer PDF Descarregar text Obrir l'exemplar Descarregar l'exemplar

13/04/1933 Autonomista, El - Pàgina: 1
- nador dela República". C. COMARCALS LABISBAL Ajuntament Sessió de primera convocatoriace- lebrada perla [...] L'AUTONOMISTADIARI REPUBLICA D'INFORMACIO ES PUBLICA A LA TARDA FRANQUEJO CONCERTAT ANY xxxviii GIRONA, D'IDUIS, 13D'ABRIL DE 1933 NUMERO 9.348 Segon aniversaide la proclamado de la República Si tota

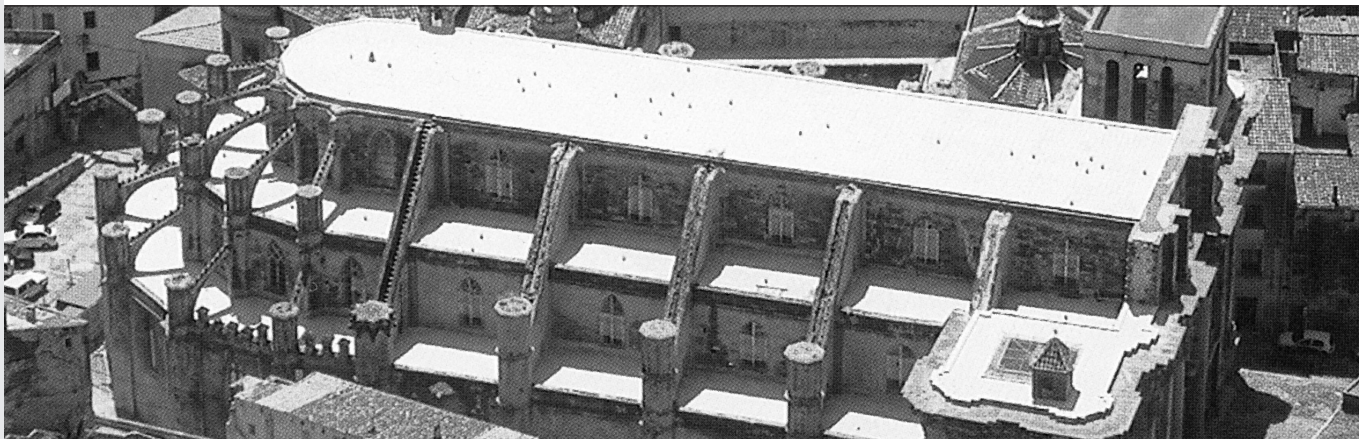
Fitxer PDF Descarregar text Obrir l'exemplar Descarregar l'exemplar

06/12/1912 Diari de Girona - Pàgina: 4
de los Apóstoles le han colocado en la primera magistratura de la República [Y en España, los curas [...] República De Santo Domingo envían la noticia de que en las elecciones presidenciales de aquella República [...] arzobispo Nouel, El hecho de un arzobispo presidente de República no es vulgar, aunque no sea novedad la

Fitxer PDF Descarregar text Obrir l'exemplar Descarregar l'exemplar

Ciutat de Barcelona, actualment immers en un procés de digitalització de bona part del seu fons (en col·laboració amb la Biblioteca de Catalunya), ara com ara disposa d'una vintena de títols digitalitzats (entre ells, *La Campana de Gràcia* o l'edició vespertina de *La Veu de Catalunya*), tot i que no són accessibles des d'Internet i cal anar-los a consultar directament a la seu de l'hemeroteca. Són nous projectes que se sumen a aquest conjunt d'iniciatives que, a poc a poc i potser encara massa tímidament, busquen situar la premsa històrica catalana a la xarxa, requisit indispensable no només per garantir-ne la preservació en un format menys efímer que el paper, sinó també per augmentar-ne la difusió i la visibilitat. ■

Lateral de la catedral de Tortosa

NÚRIA DE DALMASES I BALANYÀ

Catedràtica d'història de l'art de la Universitat de Barcelona

LA CATEDRAL DE TORTOSA ALS SEGLES DEL GÒTIC

L'Arxiu Capitular de Tortosa conté un ric fons documental que resulta imprescindible per reconstruir la història de la ciutat, del seu territori i del seu patrimoni. Aquest fons és el que ha utilitzat Victòria Almuni per estudiar l'evolució de l'obra del conjunt de la catedral de Tortosa a la baixa edat mitjana, tema objecte de la seva tesi doctoral. Una primera fase de l'estudi es va presentar a la Universitat de Barcelona, en forma de tesi de llicenciatura, l'any 1987. El títol és indicatiu de la temàtica: *La construcció de la catedral de Tortosa segons els llibres de l'obra (1345-1441). Dels preparatius a la consagració de l'altar major*. El treball exhaustiu del registre dels llibres de comptabilitat de la fàbrica va permetre a la investigadora resseguir amb detall l'evolució de les obres del presbiteri i analitzar-ne l'organització, des de la provisió de pedra fins a la distribució de tasques a peu de fàbrica. En una segona etapa, a partir de 1989, l'àmbit de recerca es va ampliar més enllà de l'edifici del temple. El tipus d'informació obtinguda, les característiques singulars i el bon estat de conservació del recinte catedralici de Tortosa i les noves propostes definides pels estudiosos de les catedrals europees van fer que Almuni orientés la investigació vers una anàlisi de l'evolució del conjunt tractat de manera integrada. A l'objectiu concret de l'estudi del temple i dels seus

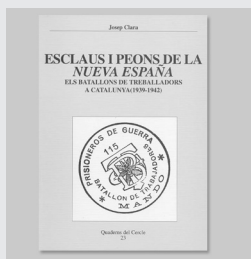
autors materials hi afegí el del conjunt canonical que l'envolta i en completa el significat. El resultat va ser la recerca presentada l'any 2003 a la mateixa universitat amb el títol *Un exemple de fàbrica baixmedieval de gran envergadura: la catedral de Tortosa als segles XIV i XV. Estudi documental*. El setembre de 2007 aquesta recerca ha estat publicada, de la mà de la Fundació Noguera i Onada Edicions, sota el títol *La catedral de Tortosa als segles del gòtic*.

Més enllà de l'interès que l'obra presenta per al cas concret de Tortosa, la seva importància transcendeix l'àmbit local, ja que permet completar el panorama de l'arquitectura gòtica i la xarxa de relacions teixida entre els diferents centres artístics de la Corona d'Aragó. Mitjançant la presència de mestres i obradors concrets estableix relacions, entre altres, amb nuclis com Lleida, València, Barcelona i Saragossa. Així mateix completa la biografia d'arquitectes de la importància de Pere Moragues, Andreu Julià o Pere Compte, actius a Tortosa. Contribueix, en definitiva, a integrar l'obra de Santa Maria en el conjunt de l'arquitectura monumental baixmedieval, al temps que n'enriqueix el panorama amb aportacions inèdites.

L'obra de la catedral de Tortosa es presenta a la llum de les noves aportacions com un exemple de la modernitat, del dinamisme i de la capacitat organitzativa de l'arquitectura catalana de la baixa edat mitjana. Una modernitat que passa pel respecte que cada nou mestre d'obra demostra envers els seus predecessors, fet que es fa evident en l'equilibri de les estructures i de les formes. Un equilibri que, entre altres, permet passar dels plantejaments gòtics als renaixentistes sense estridències ni trencaments. ■

ssenyas

128

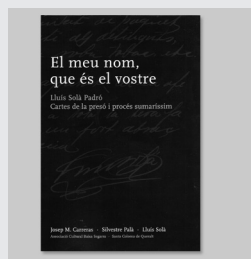
Josep CLARA
Esclaus i peons de la Nueva España. Els batallons de treballadors a Catalunya (1939-1942)

Girona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 2007, 201 p., 20 €.

Aquest llibre és un estudi historiogràfic sobre les vivències dels vençuts de la Guerra Civil als batallons de treballadors, unitats a les quals van ser assignats presoners polítics i soldats represaliats sense que haguessin estat condemnats per un tribunal de justícia. L'obra esdevé una mirada general al conjunt de les unitats disciplinàries que treballaven a Catalunya. Aquest sistema de treball va servir a les empreses privades per enriquir-se i a l'Estat li reportà beneficis econòmics i, també, un rendiment indirecte en mantenir a ratlla una massa d'hommes joves que haurien pogut plantejar problemes a causa de les penalitats econòmiques del moment. L'origen dels batallons de treball es troba en els camps de concentració; la continuïtat del treball forçat que havien de fer els presoners es va assegurar amb una ordre de 20 de desembre de 1939. Així, a partir de mitjan 1940 ja aparegueren els batallons de treballadors penats.

Clara analitza com la vida en aquests batallons es caracteritzava per les penalitats de tota mena: les jornades laborals amb les mateixes condicions que les de l'any 1919, l'alimentació deficient, l'adoctrinament vers el *nuevo orden*, els incidents patits pels presoners o les fugides. El tipus de treball que feien aquests homes estava relacionat amb el sector de les infraestructures: bàsicament treballaren en ferrocarrils, ponts i camins, però també en la reconstrucció dels espais bèl·lics i l'aixecament de cadàvers. L'autor tracta així mateix l'impacte que tenia la presència d'aquests treballadors presoners entre la població civil, tenint en compte que, mentre els afusellaments es feien a les grans ciutats, els treballadors eren als pobles i a ciutats mitjanes. Els batallons, un càstig per als presoners de guerra, van ser presents a gairebé totes les comarques catalanes. El llibre conté també una sèrie d'apèndixs sobre la localització dels batallons, i els soldats i oficials destinats a alguns dels batallons de la província de Girona. Entre les fonts documentals emprades destaquen les memòries i els relats de soldats republicans i de presoners en batallons de treball.

LOURDES PLANS

J.M. CARRERAS, S. PALÀ i L. SOLÀ
El meu nom, que és el vostre. Lluís Solà Padró. Cartes de la presó i procés sumaríssim

Associació Cultural Baixa Segarra, 2007, 239 p., 18 €

Lluís Solà Padró va néixer l'any 1891 a Santa Coloma de Queralt, on va treballar en una fàbrica de teixits, en un negoci de cereals i a la delegació de la casa Cros. Va ser elegit alcalde per aclamació el 15 d'abril de 1931, en representació d'ERC, i va dimitir el 22 d'agost de 1934. El 29 d'octubre de 1934 va ser detingut a conseqüència dels fets del 6 d'octubre, com a possible implicat. Va passar 40 dies al vaixell presó *Manuel Arnús*, fins sortir en llibertat sense càrrecs el dia 7 de desembre. Acabada la guerra, el 27 de gener de 1939 va ser denunciat i detingut. Se li va obrir un procés sumaríssim d'urgència, que culminà amb la condemna a mort. La sentència s'executà el 20 d'octubre de 1939 al turó de l'Oliva, a Tarragona.

L'estudi contempla el tarannà polític de Lluís Solà i les seves realitzacions concretes al capdavant del primer consistori republicà. Posa en relleu la seva gestió com alcalde, avançada per l'època, sobretot en els camps de l'ensenyament, de l'urbanisme i de l'acció social.

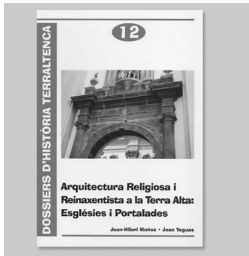
En la descripció del procés sumaríssim es transcriuen els atestats, testimonis, declaracions, resum dels fets i sentència. Tot plegat constitueix l'entramat del sumaríssim d'urgència núm. 2529 seguit contra Lluís Solà Padró i set detinguts més de Santa Coloma de Queralt, dipositat a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer, del Govern Militar de Barcelona.

L'epistolari ocupa més de la meitat del llibre. Les cartes de la presó escrites entre el 31 de gener i el 20 d'octubre de 1939, des de Montblanc i Tarragona, es presenten de forma creuada amb les dels familiars i d'algun amic. Solà no es cansa de reivindicar la seva innocència i la injustícia de l'empresonament. Aquestes cartes són una escola d'humanitat, d'humilitat i d'esperança. En la darrera, escrita la nit de l'execució, s'acomiada de la seva esposa i dels seus cinc fills amb paraules de perdó per als qui l'han acusat falsament, perdó que vol que sigui assumit com un compromís pels seus.

VALENTÍ GUAL I VILÀ

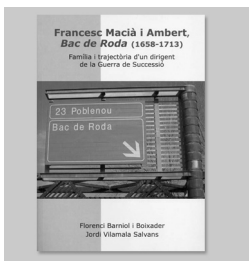
1
2
6
8
9
10
12

DE trianovetats)

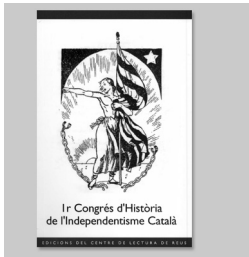
**J. MUÑOZ;
J. YEGUAS**
Arquitectura religiosa i renaixentista a la Terra Alta
Batea: Patronat pro Batea, 2007. 81 p., 9 €

Durant el segle XVI, el segle del Renaixement, les terres de l'Ebre van viure una època d'esplendor que es traduí en el sorgiment d'una important arquitectura renaixentista a tota la demarcació. En aquest cas, s'estudia la comarca de la Terra Alta. Amb una introducció que mostra l'estat de la qüestió pel que fa a l'estudi de l'arquitectura renaixentista terraltenca i les característiques generals de les esglésies de la zona, es fa una anàlisi de diferents exemples d'aquesta arquitectura, amb casos com els d'Horta de Sant Joan, Batea, la Pobla de Massaluga i Vilalba dels Arcs.

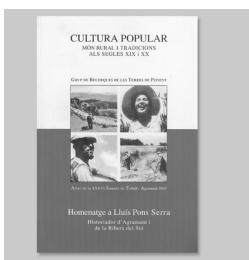
**F. BARNIOL;
J. VILAMALA**
Francesc Macià i Ambert, Bac de Roda (1658-1713)
Les Masies de Roda: Ajuntament de les Masies de Roda, 2007. 235 p., 21,85 €

Francesc Macià i Ambert, també conegut com a Bac de Roda, va ser un dels dirigents més importants del bàndol austriacista durant la Guerra de Successió a Catalunya. Aquesta monografia fa un repàs a tota la seva trajectòria, des dels seus orígens pagesos fins a l'execució l'any 1713 per les tropes filipistes, tot utilitzant documentació inèdita, com ara el testament que redactà just abans de la mort a la forca. Per últim, els autors estudien també la projecció de la figura de Bac de Roda, tant en l'àmbit de la historiografia com en la literatura i la cultura popular a Catalunya.

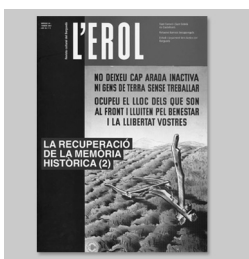
P. ANGUERA (et al.)
1r Congrés d'Història de l'Independentisme Català
Reus: Edicions del Centre de Lectura de Reus, 2007. 267 p., 20 €

Durant aquest congrés, dut a terme l'any 2006, es van plantejar diverses qüestions entorn de l'independentisme català al llarg de la història, amb ponències com la de Pere Anguera, sobre l'independentisme a finals del segle XIX, o la d'Enric Ucelay, sobre les alternatives feixistes i comunistes al separatisme entre 1919 i 1939. Això a banda, també trobem diferents comunicacions referides a l'àmbit local de la història de l'independentisme, com ara la relació entre aquest i el marxisme a les comarques de Ponent els anys trenta o l'evolució del catalanisme a l'independentisme al Baix Gaià durant el segle XX.

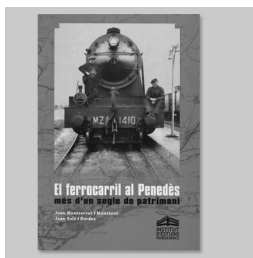
Cultura popular. Món rural i tradicions als segles XIX i XX
Sant Martí de Maldà: Grup de Recerques de les Terres de Ponent, 2006. 222 p., 12,50 €

La figura de Lluís Pons Serra resultà de gran importància per al desenvolupament dels estudis històrics locals a l'Urgell. En aquestes actes es dona a conèixer, a part de la seva biografia, un inventari del seu llegat. També s'hi recullen diversos estudis sobre diferents aspectes de les tradicions rurals a les terres de Ponent als segles XIX i XX, com ara diversos articles sobre les tradicions religioses d'Agramunt (Urgell) i Artesa de Segre (Noguera); sobre oficis tradicionals, com ara cantirers, filadors i pagesos, i sobre el ball de moros i cristians de Rocallaura (Urgell).

L'Erol, 94
Berga: Àmbit de Recerques del Berguedà, 2007. 51 p., 7 €

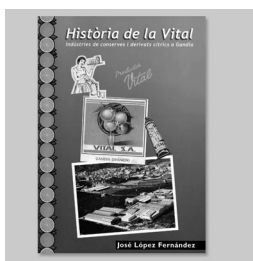
Aquest darrer número de la revista L'Erol conté un monogràfic dedicat a la recuperació de la memòria històrica, en el qual es poden trobar diversos articles sobre els temes següents: les memòries d'un deportat, protagonista de la revolta anarquista de Figols (1932); el dietari d'un combatent de la lleva del biberó; els refugiats a Gironella durant la Guerra Civil; els presoners de guerra obligats a treballar a les mines de carbó del Berguedà; el paper de la investigació periodística en la recuperació de la memòria històrica de Ravensbrück, amb el testimoni de Neus Català, i els búnquers de la línia dels Pirineus.

**J. MONTSERRAT;
J. SOLÉ**
**El ferrocarril
al Penedès.
Més d'un segle de
patrimoni**

Vilafranca del Penedès:
Institut d'Estudis
Penedesencs, 2007.
161 p., 12 €

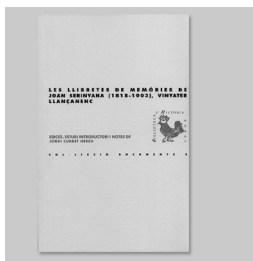
A partir de més d'un centenar de fotografies, els autors fan un repàs a la història del ferrocarril al Penedès històric. Aquestes fotografies, que van de mitjans del segle XIX fins a l'actualitat, mostren l'evolució d'aquest mitjà de transport tant pel que fa a la infraestructura (vies, estacions, ponts...) com a la maquinària. Un altre aspecte que es tracta en aquest llibre és la incidència de diferents fets històrics, com per exemple la Guerra Civil, en el ferrocarril del Penedès, amb l'exemple d'imatges de poblacions com ara Vilanova i la Geltrú, Sant Vicenç de Calders o l'Arboç.

J. LÓPEZ
**Història de la
Vital.
Indústries de
conserves i
derivats cítrics a
Gandia**

Gandia: CEIC Alfons el
Vell, 2007. 175 p., 12 €

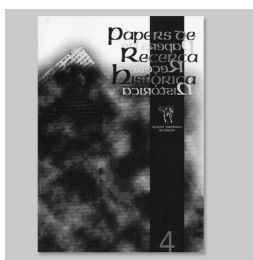
La tradicional producció cítrica al País Valencià afavorí l'aparició d'una potent indústria de transformació de la fruita en suc i altres derivats. Un exemple d'aquesta indústria va ser la fàbrica Vital, fundada a Gandia l'any 1941 per l'empresari alemany Carlos Schneider. En aquest llibre no només es repassa la història d'aquesta planta durant els seus seixanta anys de vida, sinó que també s'analitzen els diferents avenços tecnològics que van fer de la Vital una de les indústries de derivats cítrics amb una tecnologia més innovadora, i una important diversificació de productes.

J. CURBET
**Les llibretes de
memòries de
Joan Serinyana
(1818-1903),
vinyater llançanenc**

Girona: Associació
d'Història Rural de les
Comarques Gironines,
2007. 212 p., 18 €

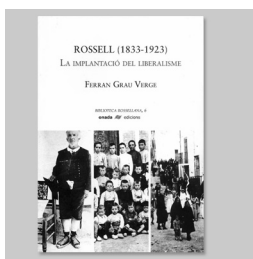
Joan Serinyana va ser un viticultor de Llançà que, durant quasi setanta anys, va recollir una gran quantitat de notícies que considerava interessants en diverses llibretes, agrupades per diferents temàtiques com ara la meteorologia, la política o la vida quotidiana i familiar. En aquesta publicació, a més de transcriure quatre d'aquestes llibretes manuscrites, l'editor fa una introducció en la qual emmarca la figura de Joan Serinyana en la situació històrica que va viure. A més, Jordi Curbet també afegeix un glossari i un índex onomàstic, per tal de facilitar-ne la consulta.

**Papers de
Recerca
Històrica, 4**

Andorra: Societat
Andorrana de Ciències,
2007. 181 p., 20 €

Destaquem la presència en aquest número de nombrosos articles referents a la història d'Andorra: des d'uns estudis sobre delinqüència el segle XVI o sobre les últimes explotacions mineres andorranes, fins a recerques sobre el paper de l'estat andorrà en la qüestió dels refugiats espanyols de la postguerra o en la Segona Guerra Mundial. També hi ha un espai per a la història oral, amb la transcripció d'una entrevista sobre la Guerra Civil i, per últim, es reproduïxen diferents documents, com ara el primer número de la revista Nova Andorra, editada el 1932, i una col·lecció de postals d'Andorra de principis del segle XX.

F. GRAU
**Rossell
(1833-1923).
La implantació del
liberalisme**

Benicarló: Onada
edicions, 2007. 270 p.,
18 €

En el període que va entre 1833 i 1923, Rossell va abandonar definitivament l'estructura política, social i econòmica corresponent a l'Antic Règim per convertir-se lentament en part de l'estat liberal típic del segle XIX. No obstant això, aquesta evolució no es va dur a terme de manera pacífica: com en molts altres municipis de la zona, bona part de la població rossellana s'hi resistí, com deixen veure els diferents conflictes carlistes de mitjan segle XIX. L'autor d'aquest llibre, després d'analitzar tots aquests enfrontaments en el marc de la població del Baix Maestrat, estudia les conseqüències del canvi de règim en diferents aspectes com ara l'economia, l'organització municipal i la societat.

noticiari

128

Consell de redacció: Victòria Almuni, Josep Casanovas, Narcís Figueras, Antoni Galdà, Oriol Granados, Oscar Jané, M. Carme Jiménez, Marina Miquel, Conxita Mir, Vicent Olmos, Lourdes Plans, Joan Peytaví, Joaquim M. Puigvert, Mercè Renom, Pedro Rújula, Enric Saguer, Sebastià Serra, Carles Santacana, Gemma Tribó, Carles Vicente, Francesc Viso.

1 Agenda

- **Assemblea de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana.** Flix, 23 de febrer.
Centre amfitrió: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.
- **IV Trobada de Centres d'Estudis del Penedès.** L'Arboç, 8 de març.
Organitza: Institut d'Estudis Penedesencs i L'Arboç Acthiva't.
- **I Jornades d'Estudis Gaspatxers. El carlisme a les nostres terres.** Alcalà de Xivert, 14 i 16 de març.
Organitza: Associació d'Amics de Mainhardt.

- **Trobada d'Entitats del Territori de l'Antiga Diòcesi de Tortosa.** La Serra d'Almos, 12 d'abril.
Organitza: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, Museu Comarcal del Montsià, Universitat Rovira i Virgili, Institut Ramon Muntaner
- **Jornada: «De la revolta a la destrucció: el paper de Manresa i el Bages a la Guerra del Francès».** Manresa, 5 d'abril.
Organitza: Centre d'Estudis del Bages.
- **Jornada: «Els jocs en la història. Les societats a través del joc».** Tàrrrega, 25 i 26 d'abril.
Organitza: Institut Ramon Muntaner. ■

2 Noticiari. Bicentenari de la Guerra del Francès

Amb motiu del bicentenari de l'inici de la Guerra del Francès (1808-1814), els diversos centres i instituts d'estudis dels territoris de parla catalana organitzen i col·laboren en tota una sèrie d'activitats en el decurs de l'any 2008. Es vol aprofitar aquesta efemèride per fer una revisió i alhora efectuar noves aportacions a l'estudi d'aquest moment històric de gran incidència en el conjunt dels territoris de parla catalana, des de l'àmbit local o comarcal. En aquest projecte commemoratiu, encapçalat per l'Ajuntament del Bruc, hi participen diversos organismes, com ara ajuntaments i arxius, i també la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana (CCEPC) i l'Institut Ramon Muntaner (IRM), que ofereixen suport logístic i econòmic a les diferents propostes presentades. Les activitats que s'organitzaran en el decurs del 2008 s'estructuren en diverses línies d'actuació:

- **Jornades d'estudi i cursos** que, a partir de la celebració de xerrades, ponències i conferències, pretenen ser un lloc de debat, de contextualització, d'anàlisi, d'interpretació i d'aprofundiment del coneixement del fenomen històric que va suposar l'anomenada Guerra del Francès a determinats indrets dels territoris de parla catalana. De totes

elles destaquem, pel seu abast general, les jornades d'estudi «La Guerra del Francès als territoris de parla catalana (1808-1814). Bicentenari de les batalles del Bruc», que tindran lloc els dies 23, 24 i 25 de maig de 2008 al Bruc (Anoia) i que diferents centres d'estudis organitzen conjuntament amb l'Ajuntament del Bruc, la CCEPC i l'IRM.

- **Itineraris**, que omplen pràcticament la totalitat dels mesos del 2008, organitzats per centres d'estudis d'arreu dels territoris de parla catalana.
- **Publicacions**, que abasten des de la confecció d'un llibre amb el conjunt dels itineraris presentats pels centres d'estudis fins a la publicació de les actes de les Jornades del Bruc i d'altres trobades d'estudi, com també totes les aportacions que els centres d'estudis presentin mitjançant de l'edició de monografies i publicacions periòdiques.
- **Exposicions de material gràfic i de diversa índole** sobre aquell moment històric, que romandran obertes al públic tot coincidint, en alguns casos, amb la realització de les jornades i abastaran bona part del calendari de 2008. Trobareu més informació sobre el conjunt d'activitats que els diversos centres i instituts d'estudis preparen en el decurs de l'any al portal de l'Institut Ramon Muntaner. ■

